

Владислава ЯКОВЕНКО

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА ЯК ФАКТОР ДУХОВНО-ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Початок ХХІ століття характеризується модернізацією життя суспільства, змінами у світогляді й свідомості особистості, і як наслідок, стрімким розвитком соціальних інститутів, діяльність яких спрямована на задоволення потреб сучасної людини в освіті та професійній самореалізації.

Розвиток особистості людини триває все життя, проте особливо важливим є період навчання у вищій школі, де відбувається опанування наукових основ майбутньої професійної діяльності. Саме в цей час у студента закладаються основи професійних якостей, з якими він увійде в нову для нього атмосферу діяльності, де відбуватиметься його подальший розвиток як особистості.

На сучасному етапі трансформації вищої освіти окреслився ряд проблем, які потребують вирішення. Це невідповідність кваліфікації випускника запитам ринку праці; слабка орієнтація традиційної професійної підготовки у закладах вищої освіти на практико-орієнтовану, яка пов'язана з сучасними технологіями, інноваціями на виробництві, інформатизацією суспільства; відсутність узгодженої із роботодавцем моделі майбутнього фахівця, який повинен не тільки демонструвати високий рівень професійної компетентності, але й володіти специфічними професійними якостями.

Університетська освіта займає провідне місце в системі неперервної освіти і є стратегічним пріоритетом реформування вітчизняної системи освіти. Її зміст максимально наближений до науки і визначає не тільки теоретичні і практичні засади майбутньої професійної діяльності, але й формує духовне поле особистості. У зв'язку з цим, процес духовно-професійного становлення особистості потребує комплексного підходу і потребує створення особливого освітнього середовища.

Аналіз наукових праць показує, що специфіку розвитку студентів у взаємозв'язку з їхньою професіоналізацією розглядали Б. Ананьєв, А. Бодальов, Д. Дворяшин, Н. Пейсахов, О. Степанова та ін.; загальні теоретичні засади становлення особистості присвятили свої дослідження К. Абульханова-Славська, В. Бодров, Є. Клімов, А. Маркова та ін.; визначенням ролі й місця здібностей, інтересів, мотивів та особистісних рис у формуванні професійно важливих якостей займалися Е. Зеєр, Т. Кудрявцева, Б. Ломов та ін.; розвиток професійної самосвідомості є предметом наукових досліджень І. Дубровіна, Л. Долинської, С. Максименко, Н. Чепелевої та ін.

Мета нашого наукового пошуку полягає у виявленні ролі університетської освіти у духовно-професійному становленні особистості.

У психолого-педагогічній науці професійне становлення особистості розглядається вченими як багатопланове й багатоаспектне утворення і визначається як поетапний неперервний цілеспрямований процес формування професійної мотивації, професійної компетентності, професійних якостей і одночасно формування професійної культури [3].

Студентський вік характерний тим, що це оптимальний період розвитку інтелекту, моральних та естетичних почуттів, повного комплексу соціальних ролей, самостійного включення в професійну діяльність. Це освічена і культурна частина суспільства, потенціальний інноваційний резерв суспільних і державних перетворень. Тому формування особистісно-професійних цінностей, духовної культури, визначення змісту своїх вчинків і відповідальність за свою поведінку є невід'ємними компонентами професійного становлення майбутнього фахівця.

Сучасний університет поліфункціональний, він виконує функції навчання, дослідницьку, професійну, гуманістичну, культурологічну. В умовах глобалізації університетська освіта набуває нових рис, оскільки відбувається процес адаптації до соціальних та економічних змін. У зв'язку з цим простежується тенденція співробітництва університетів із державою і міжнаціональними корпораціями. Тому сучасний університет виконує подвійну функцію: піднесення важливості наукових знань з метою забезпечення розвитку науки і культури людського суспільства і одночасно сприяння розвитку інноваційних виробничих технологій [2].

Вищесказане дозволяє стверджувати, що процес професійного становлення фахівця в сучасному університетському середовищі носить наднаціональний характер, оскільки тут відбувається підготовка особистості до розумної професійної діяльності, яка забезпечує гармонійні відносини зі Світом і Природою та формуються ціннісні світоглядні установки власної життєтворчості.

Теоретико-змістовний аналіз наукових праць показує, що духовність розглядається вченими як якісна характеристика самосвідомості особистості, яка відображає цілісність і гармонію її внутрішнього світу, здатність гармонізувати відносини з оточуючим середовищем та людьми. Духовність особистості визначається не тільки освіченістю, глибиною культурних запитів, але й презентується здатністю до високих духовних станів, передбачає систематичну працю над собою, прагнення власного самовдосконалення [1].

Дослідження показує, що кожна особистість має власну систему ціннісних орієнтацій, які відображають її включеність у певний тип соціальних відносин, а також культурні потреби, рівень розвитку моралі, особливості світоглядних переконань. У студентів-першокурсників ці орієнтації є нестійкими, про що свідчать певні форми їх поведінки та діяльності. Значна частина студентства орієнтується на успіх, визнання, престиж, владу, високе суспільне положення, добробут та ін.. Навчання в університеті вони розглядають не як складну розумову працю по оволодінню основами майбутньої професії та працю Душі з розвитку власної культури і моралі, а як засіб отримання задоволення від часу, що проведений в університетському середовищі. На старших курсах відбувається зміщення акценту на якість професійної освіти, усвідомлення значущості професійних знань та особистісно-професійного розвитку.

Духовно-професійне становлення особистості в умовах університетської освіти ми пов'язуємо з процесом формування професійної самосвідомості, сутність якого полягає у розумінні свого особистісно-професійного потенціалу, адекватне співвідношення свої розумових і фізичних сил з майбутньою професійною діяльністю, розуміння її сенсу й смислу.

Особливо важливими під час професійного становлення в умовах університетської освіти, на нашу думку, є процеси самопізнання й саморозвитку, які включають самоосвіту, самоконтроль, самооцінку, самопрограмування та самовиховання.

Духовно-професійне зростання неможливе без самоосвіти, яка визначає цілісність, повноту і глибину отриманих професійних знань. Самоконтроль передбачає свідому регуляцію студентом власної поведінки і діяльності з метою забезпечення результатів поставленим цілям. Самооцінка включає в себе емоційно-ціннісне ставлення до проявів власної особистості, вона формує впевненість у власних можливостях щодо успіхів в обраній професійній галузі. Самопрограмування є процесом визначення напрямку й змісту життєтворчості, тому уявлення особливостей майбутньої професійної діяльності викликає відповідні прагнення щодо оволодіння професійними знаннями, уміннями і навичками. Розвиток ціннісного світу зумовлює процес самовиховання, який ґрунтується на духовно-культурних потребах особистості і впливає на характер майбутніх професійних відносин. Отже, професійне самоусвідомлення є основою духовно-професійного становлення і зростання майбутнього фахівця.

Вивчення наукових джерел дозволяє виокремити провідні умови духовно-професійного становлення особистості в умовах університетського середовища. До них відносимо:

- по-перше, збереження, підтримка й розвиток особливого «духовного поля» університетської освіти, яке визначає духовно-професійний вектор розвитку студентської молоді;
- по-друге, ефективне використання студентською молоддю культурно-освітнього потенціалу університетського середовища;
- по-третє, спрямування змісту професійної підготовки на формування ціннісно-професійних та загальнокультурних установок майбутніх фахівців;
- по-четверте, формування суб'єкт-суб'єктних відносин викладачів і студентів з метою ґрунтовності та якості професійної підготовки;
- по-п'яте, включення студентів у навчально- і науково-пошукову діяльність, яка виявляє спектр їх професійних інтересів та забезпечує результативність процесу професійної підготовки;
- по-шосте, створення кожному студенту ситуації успіху у процесі здобуття професійної освіти на основі розв'язання складних професійно-орієнтованих завдань.

Реалізація вищезазначених умов в освітній процес університетського середовища надає можливість досягти вершин духовно-професійного розвитку майбутніх фахівців.

Таким чином, університетська освіта є дієвим фактором духовно-професійного становлення особистості, яке визначає успішність та ефективність виконання майбутньої професійної діяльності.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Духовні цінності як надбання особистості / І.Д. Бех // Рідна школа. – 2012. – № 1-2. – С. 9-12.
2. Козак Л. В. Розвиток університетської освіти: навчання на основі дослідження / Л. В. Козак // Освітологічний дискурс, 2016 – № 2 (14). – С. 38-52.
3. Кузнецов М. А., Підбуцька Н. В. Професійне становлення особистості як суб'єкта діяльності: результати теоретичного дослідження / М.А. Кузнецов, Н.В. Підбуцька // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Педагогіка і психологія», 20013. – Вип. 25. – С. 75-80.

Катерина КАРЮК

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Актуальність, роль та значення університетської освіти для формування окремої особистості, громадянина та громадянського суспільства є визначальною.

Освіта відіграє важливу роль у соціалізації, культурному збагаченні особистості. Саме вища освіта дає такий рівень професійної соціалізації, який необхідний для успішної діяльності у певній сфері.

Мета нашої статті полягає у тому, щоб розкрити роль та значення університетської освіти як основи формування громадянського суспільства України.

У нашій державі університетська освіта відіграє велику роль у соціальному розвитку суспільства. Вона формує майбутню українську націю, добробут країни. Саме університетська освіта постійно сприяє адаптації суспільства до нових змін у світі, державі. Вона виховує сучасну, креативну особистість, яка готова розвиватися, навчати й виховувати інших. Так, І. М. Золотарьова зазначає: «Освіта – частина засобу виробництва матеріального життя, яка за допомогою двох взаємопов'язаних процесів навчання та виховання здійснює цілеспрямоване формування необхідного для